Stadskerk Nijmegen (OCP), 1 juni 2025, 7e zondag van Pasen, 'Wezenzondag';
voorganger: Jan van Hooydonk, lekendominicaan

[Eerste lezing: 1 Samuel 12,18-25] (Nieuwe Bijbelvertaling)
18 Samuel riep de HEER aan, en meteen liet de HEER het onweren en regenen, zodat het volk vervuld werd van angst voor de HEER en Samuel. 19 Ze vroegen Samuel: 'Bid voor ons, uw dienaren, tot de HEER, uw God, dat we niet hoeven te sterven. Want we hebben al zoveel verkeerd gedaan, en nu hebben we het nog erger gemaakt door om een koning te vragen.' 20 'Ook al hebt u gezondigd,' antwoordde Samuel, 'u hoeft niet bang te zijn zolang u de HEER maar trouw blijft en hem met heel uw hart toegedaan bent. 21 Dwaal niet af om achter iets aan te lopen dat niets oplevert en niet bevrijdt, omdat het niets is. 22 Ter wille van zijn grote naam zal de HEER zijn volk immers niet in de steek laten, want hij heeft zelf besloten om u tot zijn volk te maken. 23 En hetzelfde geldt voor mij: ook ik moet niet zondigen tegen de HEER en ik moet zeker niet ophouden voor u te bidden en u het goede en rechte pad te wijzen. 24 Dus: heb ontzag voor de HEER en wees hem oprecht, met hart en ziel toegewijd. U hebt immers zelf ervaren welke grootse daden hij voor u heeft verricht. 25 Maar als u volhardt in het kwaad, zal het met u en met uw koning gedaan zijn.'

[Epistel: Openbaring 22,12-21] (Nieuwe Bijbelvertaling)
12 'Ik kom spoedig, en heb het loon bij me om iedereen te belonen naar zijn daden. 13 Ik ben de alfa en de omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde.'

14 Gelukkig zijn zij die hun kleren wassen: zij kunnen over de levensboom beschikken en zullen de stad door de poorten binnengaan. 15 Buiten is de plaats voor de honden die zich bezighouden met toverij en ontucht, met moord en afgodendienst, voor iedereen die de leugen koestert en ernaar handelt.

16 'Ik, Jezus, heb mijn engel gestuurd om jullie deze dingen bekend te maken voor de gemeenten. Ik ben de telg van David, zijn nakomeling, de stralende morgenster.'

17 De Geest en de bruid zeggen: 'Kom!' Laat wie luistert zeggen: 'Kom!' Laat wie dorst heeft komen; laat wie dat wil vrij drinken van het water dat leven geeft.

18 Ik verklaar tegenover eenieder die de profetie van dit boek hoort: als iemand er iets aan toevoegt, zal God hem de plagen toevoegen die in dit boek beschreven zijn; 19 en als iemand iets afneemt van wat in het boek van deze profetie staat, zal God hem zijn deel afnemen van de levensboom en van de heilige stad, zoals die in dit boek beschreven zijn.

20 Hij die van deze dingen getuigt, zegt: 'Ja, ik kom spoedig!'Amen. Kom, Heer Jezus! 21 De genade van onze Heer Jezus zij met u allen.

[Evangelie: Johannes 14,15-21] (Nieuwe Bijbelvertaling)
15 Als je mij liefhebt, houd je dan aan mijn geboden. 16 Dan zal ik de Vader vragen jullie een andere pleitbezorger te geven, die altijd bij je zal zijn: 17 de Geest van de waarheid. De

wereld kan hem niet ontvangen, want ze ziet hem niet en kent hem niet. Jullie kennen hem wel, want hij woont in jullie en zal in jullie blijven. 18 Ik laat jullie niet als wezen achter, ik kom bij jullie terug. 19 Nog een korte tijd en de wereld zal mij niet meer zien, maar jullie zullen mij wel zien, want ik leef en ook jullie zullen leven. 20 Dan zul je begrijpen dat ik in mijn Vader ben, dat jullie in mij zijn en dat ik in jullie ben. 21 Wie mijn geboden kent en zich eraan houdt, heeft mij lief. Wie mij liefheeft zal de liefde van mijn Vader en mij ontvangen, en ik zal mij aan hem bekendmaken.'

[overweging:]
Deze zondag, de zondag tussen Hemelvaart en Pinksteren, staat vanouds bekend onder de naam 'Wezenzondag'. Vanuit de Schrift gezien verwijst die naam naar de gemoedsgesteldheid van de leerlingen nadat Jezus ten hemel is opgenomen. Jezus, hun leraar, hun vriend, is niet langer lichamelijk onder hen aanwezig. Hun directe contact met hem is verbroken. De leerlingen missen zijn gestalte, zijn stem, zijn inspirerende voorbeeld. Zij blijven na zijn hemelvaart verweesd achter.

Maar, zusters en broeders, we kunnen het woord 'wezen' in 'Wezenzondag' ook breder verstaan, namelijk als een aanduiding voor onze eigen culturele en politieke situatie. "Wij leven in een tijd zonder richting, zonder ideologieën, zonder aansprekende ideeën, zonder vaders en moeders, kortom in een samenleving van wezen." Dat schreef al weer dertig jaar geleden de socioloog Pim Fortuyn – de ouderen onder ons zullen zich hem herinneren - in een boek dat als titel droeg: 'De verweesde samenleving'. Niet alleen de titel, maar ook de ondertitel van dat boek kan ons nu nog te denken geven. Die ondertitel luidde: 'Een religieus-sociologisch traktaat'. Fortuyns analyse dat we als samenleving in menig opzicht 'verweesd' zijn, kunnen we, denk ik, dertig jaar na dato nog steeds onderschrijven. En dat geldt eveneens voor zijn inzicht dat die verweesdheid ten diepste ook een religieuze dimensie heeft. Verweesdheid roept namelijk de vraag op naar wat of wie zin en betekenis aan ons leven geeft. De probleemstelling van de *socioloog* Fortuyn vind ik nog altijd interessant. De oplossingen die de *politicus* Fortuyn en diens populistische erfgenamen ons later boden, vormen een heel ander verhaal, zeker ook in het licht van de Schriftlezingen van vandaag.

Keren we dus terug naar de Schrift. De drie lezingen van vandaag komen tot ons uit een ver verleden. Tegelijkertijd werpen zij een licht op onze eigen situatie.

De eerste lezing die we hoorden, is ontleend aan de afscheidsrede van de profeet Samuel. Het volk Israël, bedreigd als het was door nabuurvolkeren, zocht de oplossing voor zijn gevoel van verweesdheid in een sterke leider. Het volk vroeg Samuel om hen een koning te geven, 'zoals andere volkeren die hebben'. De profeet heeft met grote tegenzin aan deze wens gehoor gegeven en Saul tot koning gezalfd. Met grote tegenzin, want Samuel is bang dat het volk meer zal gaan vertrouwen op zijn koning dan op de Eeuwige.
Het volk lijkt ergens wel te beseffen dat hun verlangen naar een sterke man niet in de haak is. Zij vragen Samuel immers: "Bid voor ons, uw dienaren, tot de HEER, uw God, dat we niet hoeven te sterven. Want we hebben al zoveel verkeerd gedaan, en nu hebben we het nog

erger gemaakt door om een koning te vragen." Inderdaad, antwoordt Samuel: jullie verlangen naar een sterke man is een zonde. Tegelijkertijd, zo zegt hij, God is trouw en zal ondanks deze zonde zijn volk niet in de steek laten. Maar de profeet verbindt daaraan wel een voorwaarde: "Dwaal niet af om achter iets aan te lopen dat niets oplevert en niet bevrijdt, omdat het niets is." Anders gezegd: wijk in Godsnaam niet af van het pad van bevrijding, ga niet de chaos achterna van hen die jullie niet redden kunnen, want zulke mensen zijn zelf chaoten.
Een desolaat volk kiest iemand tot politiek leider die 'alles' voor hen zal oplossen. Ze kiezen in die functie iemand die van Gods wegen, de wegen van bevrijding, niet weet: dat is een recept voor chaos, onrecht, onheil. Dat was toen, in bijbelse tijden, het geval en dat is nu nog het geval. We weten dat maar al te goed. We zien het elke dag om ons heen gebeuren. Omdat dát zo is, heeft een koning altijd een profeet naast zich nodig om op het rechte pad te komen of te blijven, zo leren we van de profeet Samuel. We hebben profeten nodig, kritische stemmen, die niet zichzelf verkondigen, maar die weet hebben van bevrijding, van ándere mogelijkheden. We kunnen niet zonder kritische stemmen en zonder oppositie. Dat geldt voor de samenleving, maar evenzeer voor ons persoonlijke leven.

Net zoals de leerlingen na Hemelvaart vormden de eerste christenen een verweesde groep. Ze leefden in de marge van de toenmalige samenleving. Ze weigerden te buigen voor de Romeinse keizer en werden daarom vervolgd. De ziener die in het boek Openbaring aan het woord komt – volgens een oude overlevering is deze ziener de apostel Johannes – wil hen bemoedigen. In de *eerste* verzen van het boek Openbaring klinkt het zo: "Gelukkig zijn zij die deze profetie horen en zich houden aan wat hier gezegd wordt. Want de tijd is nabij." Vandaag hoorden we in de *laatste* verzen van Openbaring een echo van deze beginwoorden. Christus zegt daar tot zijn gemeente: "Ik kom spoedig (…) Ik ben de alfa en de omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde." En de ziener antwoordt en bidt: 'Amen! Kom, Heer Jezus!"
Hoe moeten we dat verstaan, de belofte dat 'de tijd nabij is' en dat Christus 'spoedig zal komen'? Ik vind het niet zo eenvoudig om deze woorden te begrijpen, laat staan uit te leggen. Maar wat me wél duidelijk is, is dat een verweesd volk nood heeft aan een krachtig visioen. Dat visioen kan geen product zijn van onze eigen fantasie, laat staan een uitvergroting van ons eigen ego. Dergelijke visioenen en utopieën hebben in de geschiedenis immers veel onheil veroorzaakt. Het krachtige visioen waaraan wij ons vasthouden, wordt ons dus 'van elders' aangereikt. Het klinkt op in de bijbelse geschriften en in de traditie van de kerk, dat wil zeggen in de traditie van mensen die meer weten dan van zichzelf. Psalm 146, in de vertaling van Gabriël Smit, zegt het als volgt:
Die het zelf altijd beter
weten, gaan op een weg die
in eigen gekronkel
verloren loopt.
Maar die meer waarheid

kennen dan van zichzelf, weten
beraad dat van ouder op
ouder bij blijft
De vraag is dus: kennen we meer waarheid dan die van onszelf? Laten we ons leiden door het visioen-dat-van-elders-komt óf laten we ons leiden door de beloften van influencers die ons voorhouden dat een geslaagd leven puur het product is eigen kunnen? Met dat laatste hadden de eerste christelijke gemeenten het zeker niet gered…

Het evangelie dat we vandaag horen, is ontleend aan de afscheidsgesprekken van Jezus met zijn leerlingen. In deze tekst klinkt niet alleen de situatie van de leerlingen door, maar wederom ook de situatie van de eerste christenen die leefden in een vijandige wereld. Jezus was niet langer in lijfelijke gestalte onder hen aanwezig. Hoe moet het nu met hen verder? “Ik laat jullie niet als wezen achter, ik kom bij jullie terug”, zo zegt Jezus zijn leerlingen toe. Jezus belooft zijn leerlingen dat hij aan de Vader zal vragen om hun na zijn hemelvaart een andere pleitbezorger te geven: ‘de Geest van de waarheid’. Dit belooft hij in het evangelie aan de leerlingen en daarmee ook aan ons. Het is in de gestalte van deze Geest – de trooster, helper, pleitbezorger – dat wij worden opgenomen in de liefde van de Vader en de Zoon, zo zegt de evangelist Johannes. “Wie mijn geboden kent en zich eraan houdt, heeft mij lief. Wie mij liefheeft zal de liefde van mijn Vader en mij ontvangen, en ik zal mij aan hem bekendmaken”, zo laat de evangelist Jezus zeggen. Dáár hangt alles dus vanaf: van het kennen en onderhouden van Gods geboden. En wij kénnen die geboden: God en de naaste liefhebben als onszelf.

Zusters en broeders, wij kénnen die geboden. God zij dank! Opnieuw Psalm 146:
die meer waarheid
kennen dan van zichzelf, weten
beraad dat van ouder op
ouder bij blijft,
geluk dat reikt van geslacht
tot geslacht, en dat alle
leven voltooit, de pijn
van de tijd voorbij.

Wezenzondag: onze tijd vraagt om profeten die koningen en onszelf op het rechte pad houden. Onze tijd vraagt om krachtige visioenen die meer zijn dan fantasieën van eigen snit. Wij bidden om de komst van de trooster, de helper, de pleitbezorger, die ons bezielt met de liefde waarmee Christus ons liefheeft.

We zien uit naar het feest van Pinksteren.

Amen.

Jan van Hooydonk, jan.van.hooydonk@chello.nl